

**Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ**

**РОЛЬ ТА МІСЦЕ ПРАВООХОРОННИХ
ОРГАНІВ У РОЗБУДОВІ ДЕМОКРАТИЧНОЇ
ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ**

Матеріали

**XIV Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції**

31 жовтня 2022 року

**Одеса
ОДУВС
2022**

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

*Албул С. В.,
професор кафедри ОРД ФПФПКП ОДУВС
кандидат юридичних наук, професор*

Конфіденційне співробітництво у протидії злочинності – інститут з давньою історією, особливими принципами, напрямками застосування та, разом із тим, із специфічною морально-етичною складовою. В Україні правова регламентація конфіденційного співробітництва громадян з правоохоронними органами у протидії злочинності має традиційну для країн пострадянського простору історію становлення та розвитку. Існуючи у площині наукової парадигми оперативно-розшукової діяльності, інститут конфіденційного співробітництва «відчуває на собі» всі недоліки чинного законодавства. До моменту прийняття Верховною Радою України у 1992 році Закону «Про оперативно-розшукову діяльність» сама така діяльність та її невід’ємна складова – інститут конфіденційного співробітництва, перебували поза правового поля [1, с. 5]. На теперішній час конституційні засади конфіденційного співробітництва закріплені у ст. 34 Конституції України, відповідно до норм якої кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на власний вибір [2, с. 34]. Базуючись на конституційних нормах, з прийняттям Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» інститут конфіденційного співробітництва вперше отримав формальне законодавче закріплення. На сьогодні, на нашу думку, окремі питання конфіденційного співробітництва у протидії злочинності регламентуються статтями 1, 8, 11 та 13 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [4]. Перш за все, сутність конфіденційного співробітництва розкривається через визначення завдань оперативно-розшукової діяльності. Такими на законодавчому рівні (ст. 1 вказаного закону) визначені пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави. Інакше кажучи, сутність конфіденційного співробітництва, як невід’ємної складової оперативно-розшукової діяльності, має саме пошукове та інформаційне спрямування.

Норми Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» у ст. 8 закріплюють вичерпний перелік прав підрозділів, яким надано право здійснювати оперативно-розшукову діяльність. Саме у цій нормі міститься пряма вказівка на право оперативних підрозділів для виконання завдань оператив-

но-розшукової діяльності за наявності визначених підстав використовувати конфіденційне співробітництво. Так, п. 13 ст. 8 надає право мати гласних і негласних позаштатних та штатних працівників. У свою чергу, п. 14 ст. 8 закріплює право використовувати конфіденційне співробітництво [4]. При цьому, таке співробітництво має здійснюватися згідно з положеннями ст. 275 Кримінального процесуального кодексу України.

Необхідним є аналіз ще одного правового акту, який було прийнято Верховною Радою нашої держави ще у 1993 році. Це Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю». Ст. 13 «Використання негласних співробітників» та ст. 14 «Використання учасників організованих злочинних угруповань у боротьбі з організованою злочинністю» Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», фактично доповнюючи норми Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», розкривають та легалізують правове поле для використання конфіденційного співробітництва у протидії злочинності [5]. Зазначеними нормами закріплюється, що оперативні підрозділи при здійсненні боротьби з організованою злочинністю, якщо інших заходів для розкриття організованої злочинності та притягнення винних до відповідальності недостатньо, можуть залучати штатних та нештатних негласних співробітників, які вводяться під легендою прикриття в організовані злочинні угруповання в порядку, визначеному Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Кримінальним процесуальним кодексом України.

Суттєвим, але доволі спірним кроком у правовому регулюванні використання конфіденційного співробітництва у протидії злочинності стала спроба процесуалізації цього інституту. Мова йде про норми ст. 272 та ст. 275 Глави 21 «Негласні слідчі (розшукові) дії» КПК України. Так у процесуальному законодавстві в якості самостійних процесуальних дій за кримінальним провадженням передбачені виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272), а також використання конфіденційного співробітництва (ст. 275), тобто те, що раніше відносилось виключно до прерогативи оперативно-розшукової діяльності. Положення ст. 275 КПК України надає право слідчому під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва, а також залучати осіб, які конфіденційно співробітничали з правоохоронними органами, до проведення негласних слідчих (розшукових) дій [3]. Необхідно наголосити, що ця правова норма залишається лише декларативною. На практиці працівники органів досудового розслідування не реалізують надане їм право, а використання конфіденційного співробітництва залишається прерогативою оперативних підрозділів.

Значну проблему в частині правового регулювання конфіденційного співробітництва у протидії злочинності в Україні становлять відомчі нормативні акти державних органів, яким надано право здійснювати оперативно-

розшукову діяльність. Значна кількість оперативних підрозділів самостійних державних органів породжує велику кількість локальних відомчих нормативних актів, які доволі часто (якщо не завжди) не узгоджені один з одним і враховують виключно функціональне призначення самих суб'єктів оперативно-розшукової діяльності. Крім цього, всі ці відомчі нормативні акти окремих суб'єктів є документами з грифами обмеженого доступу, адже містять конкретні організаційні та тактичні аспекти конфіденційного співробітництва, що відноситься до державної таємниці. Процедурно питання конфіденційного співробітництва є занадто ускладненими з точки зору паперового документообігу (справи, рапорти, довідки, вимоги, картки тощо) і не завжди сприяють дотриманню принципу конспірації [1, с. 7].

Слід зазначити, що в Україні правова регламентація конфіденційного співробітництва у протидії злочинності на теперішній час є доволі розгалуженою та багаторівневою. Спроби звести її у межах процесуального права, за нашим переконанням, очікуваного позитивного результату не надали. Як наслідок, в цілому результативність використання конфіденційного співробітництва у протидії злочинності суттєво знижується. На нашу думку, на рівні законодавства (спеціальні закони) мають регламентуватися лише загальні питання конфіденційного співробітництва (визначення, принципи, напрями використання, питання соціального та правового захисту тощо). У свою чергу, питання організації і тактики використання конфіденційного співробітництва у протидії злочинності, базуючись на нормах законодавства, мають регламентуватися відомчими (міжвідомчими) локальними нормативними актами суб'єктів, яким надано право здійснювати таку діяльність. У кримінальному процесуальному законодавстві мають закріплюватися виключно питання організації та документального оформлення слідчих дій із залученням негласних працівників. Крім цього, в Україні порядок документування конфіденційного співробітництва є недосконалим і таким, що потребує перегляду в частині її цифровізації та відходу від паперового документообігу, як це запроваджено у більшості країн Європейського Союзу.

За нашим переконанням, врахування вищевказаних положень буде сприяти вдосконаленню правового регулювання використання конфіденційного співробітництва у протидії злочинності в Україні, спрощенню більшості процедурних питань з одночасним підвищенням рівня дотримання вимог режиму секретності, а також в цілому відповідатиме стандартам правоохоронної практики розвинених країн Європейського Союзу.

Література:

1. Албул С. В. Правове регулювання використання негласного співробітництва з поліцейськими органами у країнах Європейського Союзу. *Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України*: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 07 жовтня 2022 р.). Одеса: ОДУВС, 2022. С. 5–11.

2. Грібов М. Л., Козаченко О. І. Негласне співробітництво в механізмі забезпечення прав людини: монографія. Вінниця: ТВОРИ, 2022. 352 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/print> (дата звернення 25.10.2022).
4. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 № 2135-XII із змін. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення 25.10.2022).
5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: закон України від 30. 06. 1993 № 3341-XII із змін. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text> (дата звернення 25.10.2022).

ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНИХ ЗАКОНОДАВСТВОМ ВИМОГ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО ЧИ НАДЗВИЧАНОГО СТАНУ

*Алексеев Д.Г., курсант 3-го курсу
ФПФППД Одеського державного університету
внутрішніх справ, м. Одеса
Науковий керівник: **Чекмарьова І.М.**, к.ю.н., доцент,
професор кафедри кримінального права та кримінології
ФПФОДР Одеського державного університету
внутрішніх справ, м. Одеса*

Питання встановлення громадської безпеки під час військового стану стало дуже важливим та актуальним в теперішній час на всій території України, а не лише зоні бойових дій. Через військову агресію Російської Федерації проти України, значна територія нашої країни стала небезпечною для перебування на ній, винятком не стали й акваторії Чорного та Азовського морів, що стали небезпечними для перебування на них особам, через загрозу їхньому життю та здоров'ю у зв'язку з мінуванням морського узбережжя та самого моря.

Для забезпечення громадської безпеки та порядку в м. Одеса було прийнято спільний наказ №16 від «16» липня 2022 року командиром військової частини А 2393 та голови (начальника) Одеської обласної державної (військової) адміністрації, на території міста Одеса та Одеської області заборонено перебування осіб, окрім тих, що виконують військові/ спеціальні завдання, на пляжних зонах у межах прибережної захисної смуги Чорного моря на території Одеської області на час дії воєнного стану до його скасування/припинення, або до видачі окремого наказу, враховуючи те, яка з цих подій настане раніше.

Частина перша цього наказу встановлює особливий режим в'їзду/виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянст-